

CO TO JEST PESEL?

PESEL — Powszechny Elektroniczny System Ewidencji Ludności — realizowany na polecenie Prezydium Rządu, ma na celu kompleksowe ujęcie tematu „CZŁOWIEK”, jako centralnego podmiotu wszelkich przedsięwzięć podejmowanych w państwie socjalistycznym.

Jest pierwszym elektronicznym systemem informacji o zasięgu ogólnokrajowym; koncepcja jego organizacji i zakres przedmiotowy są wynikiem konsultacji społecznej z centralnymi i terenowymi organami władzy i administracji, zakładami pracy, wyższymi uczelniami i środowiskami twórczymi.

Założono scalenie w bankach danych PESEL wyłącznie udokumentowanych informacji opisujących człowieka, pochodzących z podstawowych i powszechnych ewidencji osobowych, prowadzonych dotychczas metodami ręcznymi i rozproszonych w szeregu instytucjach, urzędach i zakładach pracy. Tak więc PESEL nie tworzy żadnych nowych ewidencji natomiast porządkuje dotychczasowe, stopniowo dążąc do ich zmniejszenia, a — w perspektywie — całkowitego wyeliminowania. Jest on systemem jawnym przez wprowadzenie zasady, iż każdy obywatel ma prawo wglądu oraz korekty danych jego dotyczących,

znajdujących się w każdym z banków danych PESEL, natomiast instytucje i urzędy mają dostęp wyłącznie do tych informacji, które są im niezbędne w ramach ustawowych kompetencji. W PESEL nie są zawarte żadne informacje ocenne.

Przyjęte rozwiązania pozwolą na:

- zwolnienie obywateli z dotychczasowego obowiązku dostarczania informacji o sobie w postaci różnego rodzaju zaświadczeń, odpisów dokumentów oraz pośredniczenia w przekazywaniu tych dokumentów pomiędzy urzędami; obowiązki obywatela ograniczą się do dokumentowania tych zdarzeń, które stanowią podstawę do dokonania czynności prawnej,
- dostarczanie organom władzy, instytucjom, urzędom i organizacjom społecznym wszystkich szczebli szybkiej a zarazem wszechstronnej informacji potrzebnej do sprawnego kierowania i prognozowania gospodarki kadrami, planowania gospodarczego i inwestycyjnego, planowania rozwoju handlu i usług, rozwoju placówek szkolnictwa i służby zdrowia itp.

Budowa PESEL jest przedsięwzięciem wieloletnim, realizowanym w tempie dostosowanym do możliwości kraju. Obecnie funkcjonują lub są w trakcie budowy następujące banki danych:

CENTRALNY BANK DANYCH

Realizację CBD rozpoczęto w 1979 r. wprowadzając do komputera dane identyfikacyjno-adresowe o wszystkich dorosłych mieszkańcach kraju (27.000.000 osób), przenosząc je z prowadzonej od 20 lat ręcznej kartoteki Centralnego Biura Adresowego w Warszawie.

Do końca roku 1980 do informatycznego banku danych przeniesiono dane z około 1.600.000 indywidualnych kart identyfikacyjno-adresowych.

Tworzenie banku danych wiąże się ściśle z nadaniem każdej osobie numeru ewidencyjnego przewidzianego w ustawie o ewidencji ludności i dowodach osobistych. Jest on jedynym stosowanym wyróżnikiem pojedynczego zestawu danych osobowych, a zarazem łącznikiem komputerowym pomiędzy danymi zgromadzonymi w różnych systemach informatycznych. Upowszechnienie numeru ewidencyjnego usprawni również komunikację między urzędami i instytucjami w sprawach osobowych.

Każdy zestaw informacji wprowadzony do banku danych otrzymał symbol identyfikacyjny składający się: z daty urodzenia, wyróżnika w postaci numeru przyjętej serii określającego też płeć (0001-9999) i liczby kontrolnej; łącznie 11 znaków.

CBD jest połączony z województwami łącami transmisji danych. Łąca zakończone są terminalami, poprzez które można uzyskiwać natychmiast informacje identyfikacyjno-adresowe.

Informacje z CBD mogą być emitowane jako odpowiedzi na pytania dotyczące pojedynczych osób, bądź zestawienia i tabulogramy wykorzystywane do celów:

■ identyfikacyjnych np.:

- wystawiania dokumentów tożsamości,
- wydawania uprawnień (prawa jazdy),
- ustalania powiązań rodzinnych dla celów spadkowych,
- poszukiwania osób zaginionych lub uchylających się od obowiązków alimentacyjnych.

■ demograficznych np.:

- ustalania struktury wieku i płci ludności,
- stanu ludności według podziału administracyjnego kraju,
- kierunków migracji wewnętrznej, stałej i czasowej,
- sporządzania zestawień służących celom prognozowania.

■ planistycznych np.:

- planowania inwestycji, rozwoju handlu, usług, placówek szkolnictwa, służby zdrowia itp.
- właściwego profilu kształcenia zgodnego z potrzebami gospodarki narodowej,
- przejść na emerytury i renty.

■ administracyjnych np.:

- uwolnienia obywateli od obowiązku dokumentowania w organach i urzędach

- danych zapisanych o nich w CBD,
- sporządzania list służących kontroli wykonywania obowiązku: szkolnego, wojaskowego, meldunkowego, itp.
- sporządzania list i wykazów (uczniów, poborowych, uprawnionych do głosowania itp.).

Aktualnie bank danych może spełniać te funkcje informatyczne w stosunku do osób, których dane zostały zapisane w banku danych.

Konsekwencją utworzenia CBD - jako powszechnego, ogólnokrajowego systemu obejmującego podstawowe dane identyfikacyjno-adresowe o każdym mieszkańcu PRL - jest to, aby wszystkie istniejące i projektowane osobowe systemy ewidencji komputerowej, były organizowane i unowocześniane w powiązaniu i w oparciu o PESEL.

TERENOWY BANK DANYCH — WARSZAWA

Terenowe Banki Danych jako ogniwa PESEL zawierające informacje osobowe o wszystkich mieszkańcach danego województwa, będą tworzone przy urzędach wojewódzkich; informacje zawarte w CBD będą wówczas przenoszone do danego terenowego banku danych. Celem TBD PESEL jest zbliżenie i poszerzenie zakresu wykonywania funkcji informacyjnych na rzecz obywateli przez terenowe organy władzy i administracji. Realizację tego zadania poprzedzono eksperymentalnym wdrożeniem TBD

WARSZAWA w celu opracowania optymalnych rozwiązań przy budowie banków danych w całym kraju, gdy zaistnieją ku temu odpowiednie warunki.

W 1980 r. wprowadzono do eksperymentalnego TBD informacje osobowe z dotychczasowych ręcznie prowadzonych kartotek ewidencji ludności o mieszkańcach dzielnicy Wola (około 230.000. osób). Po okresie próbnej eksploatacji tego banku powinien on stać się sprawnym funkcjonalnie narzędziem władz dzielnicy, usprawniającym załatwianie spraw indywidualnych obywateli oraz służącym celom zarządzania i planowania.

Załatwianiu spraw indywidualnych służyć będą przede wszystkim szybko pozyskiwane wydruki z komputera. Są to:

- odpowiedzi na zapytania adresowe,
- informacje udzielane urzędom (instytucjom) służące załatwianiu spraw indywidualnych.

Zostanie również znacznie uproszczona procedura ewidencyjno-meldunkowa przy zameldowaniu, wymeldowaniu, zmianie stanu cywilnego, zmianie nazwisk i imion, wydaniu lub wymianie dowodu osobistego itp.

Informacjami służącymi celom zarządzania przeznaczonymi dla władz, urzędów i instytucji będą przede wszystkim:

- zestawienia obrazujące przestrzenne rozmieszczenie ludności w terenie, niezbędne do planowania infrastruktury miejskiej,

- okresowe zestawienia typu sprawozdawczo-statystycznego,
- wykazy zastępujące okresowe spisy ludności,
- zestawienia informacji, sporządzane według indywidualnych zapotrzebowań jednostek organizacyjnych,
- spisy wyborców uprawnionych do głosowania w wyborach do Sejmu i rad narodowych, (pierwsze spisy wyborców wykonano do wyborów do rad narodowych w kwietniu 1980 r.),
- wykazy dzieci objętych obowiązkiem szkolnym, listy osób podlegających poborowi do wojska, wykazy młodzieży, która w związku z ukończeniem 18 lat powinna otrzymać dowody osobiste, wykazy osób objętych obowiązkiem szczepień ochronnych itp.

Już teraz za pośrednictwem TBD uzyskać można 19 rodzajów usług administracyjnych; dalsze prace nad ich rozszerzeniem są w toku.

W następnej kolejności do TBD będą wprowadzane dane o mieszkańcach dalszych dzielnic stolicy.

Trwają również prace, prowadzone wspólnie z aparatem administracyjnym Urzędu m. st. Warszawy, nad rozbudową TBD przez dołączenie do podstawowych informacji identyfikacyjno-adresowych zawartych w tym banku podsystemów tematycznych takich jak: rejestr kierowców, rejestr pojazdów samochodowych i innych kartotek, których ręczne prowadzenie jest szczególnie uciążliwe i wydłuża czas załatwiania spraw obywateli.

PODSYSTEM INFORMATYCZNY O KADRZE Z WYŻSZYM WYKSZTAŁCENIEM — *MAGISTER*

PESEL budowany jest nie tylko w układzie terytorialnym (Centralny Bank Danych, terenowe banki danych) lecz także w układzie tematycznym.

W 1974 r., na XXX lecie PRL, uruchomiono ogólnopolski podsystem informatyczny zawierający informacje osobowe o kadrze z wyższym wykształceniem (około 1.100.000 osób) zatrudnionej w gospodarce społecznej. Współtwórcami podsystemu są: Komisja Planowania przy RM, Ministerstwo Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki, Ministerstwo Pracy, Płac i Spraw Socjalnych, Główny Urząd Statystyczny; założenia konsultowano z przedstawicielami rad narodowych stopnia wojewódzkiego, wybitnymi naukowcami, a także przedstawicielami dużych zakładów pracy.

Celem podsystemu *MAGISTER* jest dostarczanie organom władzy i administracji, instytucjom i zakładom pracy informacji o rozmieszczeniu, przygotowaniu, wykorzystaniu, doskonaleniu oraz wymianie kadr, umożliwiających prowadzenie racjonalnej polityki kadrowej.

Dostarcza on użytkownikom zbiorcze dane w postaci tablic i tabulogramów ułatwiające analizę stanu, rozmieszczenia i struktury kadry z wyższym wykształceniem i dające podstawę do ustalania wielkości i kierunków kształcenia zgodnych z rozwojem gospo-

7
darki narodowej, racjonalnego kierowania zatrudnieniem oraz kształtowania rozwoju kadr i stymulowania tego rozwoju zgodnie z potrzebami kraju, bądź indywidualne zestawy danych osobowych pomagające w doborze kadry według określonych kryteriów (wieku, zawodu, specjalności, znajomości języków obcych itp.).

W okresie od uruchomienia podsystemu do dnia 30.11.1980 r. przekazano użytkownikom - 34.000 wieloprzekrojowych tablic analitycznych oraz 742.856 informacji indywidualnych. Ministerstwa i urzędy centralne otrzymały 16.121 tablic i 148.924 wydruki indywidualne, terenowe organy administracji państwowej - 4.683 tablice i 233.104 wydruki, zjednoczenia - 8.538 tablic i 124.884 wydruki, a przedsiębiorstwa i inne jednostki organizacyjne - 4.658 tablic i 235.944 wydruki.

Tematyka prezentowanych zagadnień jest różnorodna. Wielokrotnie przekazywano centralnym i wojewódzkim organom administracji państwowej w różnych przekrojach sytuację płacową, mieszkaniową, dojazdy do pracy, problem doksztalcania i doskonalenia zawodowego, nieracjonalnego wykorzystywania kadr z wyższym wykształceniem itp. Reagując na opinię społeczną przekazano między innymi Ministrowi Zdrowia i Opieki Społecznej szereg opracowań dotyczących kadry medycznej, Ministrowi Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych materiały dotyczące kadry budowlanej, Ministrowi Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki

opracowania dotyczące pracowników naukowo-badawczych oraz stanowiące podstawę do podjęcia prac nad reformą studiów wyższych, Ministrowi Pracy, Płac i Spraw Socjalnych informacje dotyczące warunków socjalno-bytowych kadr z wyższym wykształceniem. Przewodniczącemu Komisji Planowania przy RM szereg opracowań dotyczących wykorzystywania kadr kwalifikowanych w gospodarce narodowej. W 1979 r. opracowano „Raport o stanie kadr z wyższym wykształceniem” prezentując w nim całokształt problemów dotyczących tej populacji i jej wykorzystania w gospodarce narodowej.

Podsystem MAGISTER przygotował również opracowania na posiedzenia plenarne KC PZPR i KW PZPR oraz na posiedzenia Prezydium Rządu i dla wojewodów.

Roczny koszt utrzymania jednego zestawu danych wraz z aktualizacją i emisją informacji wynosi 70-75 zł. Dalsze rozszerzenie wykorzystania danych zawartych w podsystemie, przy jednoczesnym ograniczaniu sprawozdawczości prowadzonej tradycyjnie poza systemem w odniesieniu do osób z wyższym wykształceniem, zwiększy efektywność funkcjonowania MAGISTER.

x x x

Funkcjonowanie dużych systemów osobowych zwłaszcza powiązanych z użytkownikami rozbudowaną siecią transmisji danych pozwoliło już i będzie

w przyszłości weryfikowało poglądy - te zbyt optymistyczne, ale i te pesymistyczne - na temat dalszego rozwoju i wykorzystywania informatyki w kraju.

Bogactwo informacji zawartych w systemach informatycznych i możliwość ich kojarzenia w różnorodnych układach nie jest jednak jeszcze w pełni wykorzystywana. Wprowadzenie informatyki osobowej do zarządzania wymaga bowiem uprzedniego starannego przygotowania administracji a zwłaszcza kadr w niej zatrudnionych; brak takiego przygotowania i związane z tym nierozumienie celów informatyki prowadzą do nieufności, braku zaangażowania, a w konsekwencji do traktowania informatyki jako dodatkowego obciążenia - a nie jako nowoczesnego instrumentu działania.

Analizy, które wykazały, że znaczna część absolwentów przekwalifikowuje się po ukończeniu wyższych studiów, że niski odsetek kadry technicznej posiada osiągnięcia racjonalizatorskie i wynalazcze, że kadra w tym samym zawodzie skupiona jest na niektórych terenach przy równoczesnym jej głębokim niedoborze na innym, że rozpiętość płac w tych samych zawodach i na podobnych stanowiskach jest znaczna - powinny być szeroko wykorzystywane w regulowaniu przez czynniki decyzyjne polityki w zakresie kształcenia i rozmieszczenia kadr, w polityce płacowej, w polityce stymulującej wynalazczość oraz do planowania i prognozowania.

Osobowe systemy informatyczne powinny też słu-

żyć obiektywizacji polityki kadrowej, zastępując - stosowane dość często intuicyjne metody doboru kandydatów na stanowiska - metodą określania kryteriów. Pozwala to zakładom pracy na wyłonienie większej zbiorowości osób o pożądanych cechach, a kandydatom stwarza równe szanse wykazania się swymi umiejętnościami.

RZĄDOWE CENTRUM INFORMATYCZNE
PESEL

Warszawa, grudzień 1980 r.